

вайся (Звезда, 19.11.10); *Нацыянальная каманда “аблажчалася” на алімпійскай кваліфікацыі* (Наша ніва, 27.02.13); *Зноў “накасячылі... (Звезда, 8.10.13); Імклівае аскацінванне СМІ* (Наша ніва, 11.06.14); *Урэшце ачмурэлая гапата прарвалася на станцыю...* (Новы час, 18.04.14). Няцяжка заўважыць, што па ступені эмацыянага ўздзеяння на чытача падобныя кантэксты маюць выразную перавагу перад тымі, дзе былі б выкарыстаны выключна нарматыўныя лексемы. Аўтары такім чынам імкнуцца актуалізаваць, можа, не столькі інфармацыйны, колькі аксіялагічны аспект тэксту. Гэта значыць, на першы план па сутнасці выходзіць не паведамленне як такое пра пэўны факт, а апісанне падзеі ў своеасаблівай забаўляльнай форме. Падобныя працэсы абумоўліваюцца ўсё больш цесным узаемадзеяннем размоўнага і публіцыстычнага стыляў, зрушэннем раней выразна абазначаных іх межаў.

Сёння публіцыстычны стыль па сваёй сутнасці становіцца ўсё больш эклектычным, гэта значыць, дазваляе выкарыстоўваць вобразныя сродкі з іншымі функцыянальнымі адметнасцямі. У прыватнасці, выразна заўважаецца тэндэнцыя да павелічэння ў сучасных газетных тэкстах элементаў так званага крымінальнага жаргону, што раней можна было заўважыць хіба толькі ў размоўным стылі. А цяпер гэтыя элементы “антыкультуры” трывала замацаваліся ў газетным радку: *Нахабнік “спаліўся” на чарговай ахвяры* (Звезда, 7.04.11); *Аднак “наследзіў” махляр не толькі ў сталіцы* (Звезда, 15.04.11); *Дама “ў чорным” “пайшла” на абменнік* (Звезда, 26.03.13); *Школьнік “узяў” цырульню* (Звезда, 18.10.13); *Выйдзем, пакуль курым, быццам і ўсе справы “перацэрлі”, можна і дадому ісці* (Чырвоная змена, 31.10.13); *Парачка “прамышляла” ў саўне* (Звезда, 15.01.14); *Карацей, у хлопцаў ёсць “непанятка”* (Наша ніва, 9.07.14); *За суддзёй два месяцы быў “хвост”...* (Наша ніва, 3.09.14); *Няхай самі “фільтруюць” прапановы* (Звезда, 4.12.14). Істотнае пашырэнне падобнай лексікі на старонках перыядычных выданняў у апошнія гады не можа не насцярожваць. Хоць, з аднаго боку, названы сацыялект ва ўсе часы быў дастаткова прадуктыўным складовым элементам “крымінальна-блатнога” жыцця. Але ў мове друку згаданыя словы не выкарыстоўваліся. Сёння ж сітуацыя карэнным чынам змянілася. І ўсё больш відавочным становіцца ўплыў на беларускамоўны публіцыстычны дыскурс адпаведных тэндэнцый у рускай мове. На думку Г. Солганіка, “цяпер мы з’яўляемся сведкамі перыяду інтэнсіўнага развіцця газетна-публіцыстычнага стылю... Гэта аказвае ўплыў і на развіццё літаратурнай мовы, пашыраючы магчымасці яе выражэння, у прыватнасці павялічваючы патэнцыял эмацыянальна-ацэначных сродкаў” [3, 39].

Заклучэнне. Такім чынам, матэрыял паказвае, што апошнім часам у беларускамоўным публіцыстычным дыскурсе істотна актуалізаваўся лінгвапрагматычны складнік некадыфікаванай лексікі. Газетны тэкст становіцца ўсё больш эклектычным, спалучаючы элементы розных стыляў. Значна пашырылася выкарыстанне “крымінальных жарганізмаў”, што не было характэрна для нашага друку яшчэ некалькі гадоў назад. Усё гэта, трэба прызнаць, з’яўляецца даволі эфектыўным сродкам прыцягнення ўвагі да канкрэтнай публікацыі ці да абазначанай праблемы ўвогуле. Але разам з тым і выклікае сур’ёзную заклапочанасць з пункту гледжання захавання агульнай культуры маўлення.

Спіс літаратуры

1. Костомаров, В.Г. Языковой вкус эпохи. Из наблюдений над речевой практикой масс-медиа / В.Г. Костомаров. – М.: Педагогика-Пресс, 1994.
2. Костомаров, В.Г. Русский язык на газетной полосе / В.Г. Костомаров. – М., 1971.
3. Солганик, Г.Я. О закономерностях развития языка газеты в XX веке / Г.Я. Солганик // Вестн. Моск. ун-та. Сер. 10. Журналистика, 2002.

“ДАГЕРАТЫП” Л. РУБЛЕЎСКОЙ ЯК МАСТАЦКІ ДЫЯЛОГ З ДЭКАДАНСНЫМ РАМАНАМ

*В.Ю. Бароўка
Віцебск, ВДУ імя П.М. Машэрава*

Людміла Рублеўская належыць да сучасных беларускіх празаікаў, якія актыўна эксперыментуюць, часта за кошт мадыфікацыі старых выпрабаваных жанраў і жанравых формаў.

Мэта дадзенай работы заключаецца ў выяўленні суадносін дэкаданснага рамана і твора Л. Рублеўскай “Дагератып”.

Матэрыялі метады. Матэрыялам для аналізу абраны рамана “Дагератып” Л. Рублеўскай (2014), “Наадварот” (1884) Ж.-К.Гюісманса, “Партрэт Дарыяна Грэя” (1891) О.Уайльда. Твор

беларускай пісьменніцы даследуецца шляхам выкарыстання прыёмаў структурна-тыпалагічнага, кампаратыўнага і дэскрыптыўнага аналізу.

Вынікі і іх абмеркаванне. Твор Л. Рублеўскай “Дагератып” выйшаў з аўтарскім жанравым вызначэннем “дэкадансны раман”. М.М.Бахцін характарызаваў жанр як прадстаўніка творчай памяці ў працэсе літаратурнага развіцця. Дэкадансны раман з’явіўся ў канцы XIX і набыў вядомасць у пачатку XX стагоддзя. Структурна ён угрунтаваны на антытэзах. Яго канцэптואльнай ідэяй стала сцвярджэнне вычарпанасці часу, магчымасцей што-небудзь змяніць у лепшы для грамадства і асобы бок, а таму бесперспектыўнасці чалавечага існавання. Галоўным героем дэкаданснага рамана выступала асоба, якая ігнаруе грамадства ці не прымаецца грамадствам з прычыны антыноміі маральных імператываў.

Назва твора “Дагератып” метафарычна суадносіцца з яго зместам і формай, указвае на адмысловае засваенне пісьменніцай прататыпнай асновы. Дагератып – сярэбраная пласціна з цёмнай выявай нейкага адлюстравання, правобраз сучаснага фотаздымка. Назва акцэнтуюе аддаленае падабенства твора да дэкаданснага рамана. Твор Л.Рублеўскай складаецца з дзвюх частак: “Кнігі знешняга кола” і “Кнігі ўнутранага кола”. У першай, што акаймляе твор і ўтрымлівае ўсяго тры раздзелы, падзеі адбываюцца ў наш час, у “Кнізе ўнутранага кола”, якая змяшчае дзевяць раздзелаў, – у 1893 годзе. “Дагератып” уяўляе сабой пераасэнсаванне многіх матываў дэкаданснай літаратуры, у прыватнасці, твораў Ж.-К. Гюісманса, О. Уайльда, М. Метэрлінка, Ш. Бадлера, распаўсюджаных канцэптואльных параметраў дэкаданснага рамана і ўвогуле дэкадэнцкай літаратуры.

Раман французскага пісьменніка Ж.-К. Гюісманса “Наадварот” (“A rebours”, рускі пераклад з’явіўся ў 1906 годзе) Оскар Уайльд атэставаў як “каран дэкадансу”. Цэнтральная тэма “Наадварот” – тэма выраджэння. Галоўны герой рамана Гюісманса – апошні прадстаўнік арыстакратычнага роду эстэт дэз Эсэнт, чалавек з надзвычай вытанчаным густам і хворы на нервы. Усё навокал здаецца яму вульгарным, але ён спрабуе знайсці раўнавагу паміж знешнім светам і выкшталцёнымі запатрабаваннямі сваёй душы, любіць адзіноту і кветкі. У загарадным доме дэз Эсэнта шмат экстравагантных пакаёвых раслін, што выглядаюць пачварна. У сувязі з гэтым дом выклікае асацыяцыю не з раем, а з пеклам. Кветкавая крама нагадвае дэз Эсэнту грамадства з канкрэтнымі сацыяльнымі пластамі: ляўкоі – насельнікі бедных кварталаў, ружы – напышлівыя і абмежаваныя абывацелі, архідэі – арыстакраты, якія жывуць удалечыні ад вулічнай мітусні. Дэз Эсэнт спачуваў кветкам-беднякам, любіў рэдкія кветкі, асабліва кветкі-жываглоты і такія, якія імітавалі штучныя; ставіў штучнае вышэй за натуральнае, быў прыхільнікам ночы і прытрымліваўся меркавання, што чалавек апрыёры не можа быць шчаслівым. Арыстакрат прыўзносіў цывілізацыю, прырода, па яго перакананнях, дае толькі зыходны матэрыял чалавеку для дзейнасці. У “Дагератып” уводзіцца дыскусія пра прыроду і цывілізацыю, пра чалавека і жывёлу. Для фатографа Вараксы Ніхеля свет – неперараўны працэс стрававання ўсіх і ўсімі. Малады этнограф Давыд Масевіч лічыць свет цывілізацыі больш разумным і гуманым. Сусветнаведомы спецыяліст у галіне біялогіі граф Шымон Каганецкі адмаўляецца ад жорсткага проціпастаўлення цывілізацыі і прыроды, бярэ апошняю пад абарону: “Звяры мудрэй за чалавека, бо толькі двухногія могуць так бязлітасна знішчаць адзін аднаго, быццам іх мэта – звесці ўласны род” [1, с. 41]. Продкі маладога графа мелі экзатычнае захапленне: “апантана цягнулі ў пакоі прадметы, з дапамогай якіх чалавек зводзіў са свету бліжніх” [1, с. 46]. Дзед і бацька Каганецкага раскопвалі курганы, старыя капішчы, збіралі вядзьмарскія кнігі. Далёкі сваяк Каганецкіх доктар Боўнар называў іх дом “дасканалым музеем шатана”. Прычына экзальтаванага захаплення бацькі і дзеда была ў тым, каб паспрабаваць адвесці небяспеку ад іншых. Яны здрадзілі свайму прызначэнню воінаў і абаронцаў, раскаяліся і хацелі адпакутаваць. Галоўныя героі “Кнігі ўнутранага кола” – граф Шымон Каганецкі і шляхцічка Багуслава Кленчыц, як і герой “Наадварот”, апошнія ў сваіх родах, і на пачатку яны не сумняваюцца ў бесперспектыўнасці сваёй будучыні. Ноч і адзіноцтва былі для іх пакутай, а не збавеннем, як для героя Гюісманса. Багуславу і маладога графа зблізіла адчуванне сваёй асуджанасці і агіды да сябе. Дзяўчыну ў пансіёне называлі маральнай пачварай, а потым прыёмны бацька даводзіў, што яна забойца па натуре. Шымон паверыў помсліваму доктару Боўнару, што ў час абвастрэння невылечнай хваробы здольны рабіць злачынствы. Каханне духоўна адраділа Багуславу і графа. У “Кнізе ўнутранага кола” пісьменніца праз гісторыю сям’і Гальяша Масевіча сцвярджае, што ва ўмовах нетрываласці сучасных сямейных і сваяцкіх адносін людзі не гарантаваны ад выраджэння ў прамым і пераносным сэнсе слова. Тэма фізічнага выраджэння, за-

няпаду нораваў карэлюе ў “Дагератыпе” з тэмай адраджэння, духоўнага і нацыянальнага, і з усведамленнем складанасці гэтага працэсу.

Дэз Эсэнт спачувае бедным, але ён сацыяльна індывідуальна індывідуальна. Багуслава і Ніхель – сацыяльна дзейсныя, яны “інквізітары рэвалюцыі”. Ніхель горда заяўляе, што ён вораг сацыяльнай няроўнасці і змагаецца ў імя народа. Шымон апраўдвае няроўнасць законамі прыроды, не верыць тым, хто прыкрываецца клопатам пра народ: “Ды вы адзін аднаго ненавідзіце і зразумець не можаце, а хочаце зразумець “народ”. Прысягнуць магу – для вас за гэтым словам крыецца абстрактнае паняцце і апраўданне любых ваших пражэктаў і авантураў. Чароўныя словы “дзеля народа” – і вар’яцтва робіцца падзвігам. А самі прыехаўшы, прыслугу сабе запатрабавалі!” [1, с. 45]. Каганецкі скептычна ставіцца да людзей, што спрабуюць “чалавецтва перавыхаваць, перарабіць на свой густ і, зразумела, ашчаслівіць. Як сведчыць гісторыя, агульнае шчасце такія дабрадзеі заліваюць чалавецтву ў глотку, як расплаўлены свінец, і эпоху доўга ванітуе крывёй” [1, с. 42]. Граф сцвярджае, што “любая высакародная справа прыцягвае зашмат паразітаў, якія высмакчуць урэшце яе сутнасць” [1, с. 42] і прапаведуе асабістую адказнасць чалавека.

Праблемы смерці, узаемапераходу добра і зла, распаўсюджвання ў творах М.Метэрлінка, Ш.Бадлера, актуалізавання ў “Дагератыпе” праз супастаўляльнае адлюстраванне быццёвых канстантаў людзей канца XIX стагоддзя і нашага часу. У “Партрэце Дарыяна Грэя” О. Уайльда матывы злачыства, суадносін жыцця і мастацтва, прыгажосці і маралі прадвызначаюць развіццё сюжэта. Матывы забойства і злачыства (абараняючы гонар бацькі-паўстанца, Багуслава паднімае руку на адну з пансіянерак і доўгі час лічыць сябе забойцам, удзельнічае ў тэрактах супраць царскіх служак; гінуць дзед і бацька Шымона) у “Дагератыпе” прысутнічаюць як фонавыя, а значнае месца займаюць матывы суадносін дзейнасці чалавека і яго маральнага аблічча. У рамане Уайльда прыгажосць і ісціна рэлятывіўныя часта бінарныя, у творы Рублеўскай рэлятывіўныя веды людзей пра сябе і сваё мінулае, таксама антынамічныя па сваёй сутнасці імкненні людзей змяніць свет у лепшы бок.

Заклучэнне. “Дагератып” Л.Рублеўскай – гэта не стылізацыя, а мастацкі дыялог з еўрапейскім дэкадансным раманам. Беларуская пісьменніца ў кампаратыўна-кантрастыўным плане выкарыстала яго паасобныя фармальна-змястоўныя рысы (этычная антынамічнасць і ўзаемадапаўняльнасць персанажаў, зварот да матываў заняпаду і выраджэння, адноснасці чалавечых ведаў, загадкавасці быцця, суадносін цывілізацыі і прыроды, праблематычнасці спроб змяніць свет) дзеля стварэння твора, канцэптуальна адрознага ад дэкаданснага рамана.

Спіс літаратуры

1. Рублеўская, Л. Дагератып: дэкадансны раман / Л. Рублеўская // Дзеяслоў. – 2014. № 3(70). – С. 14–71.

КОНЦЕПТ СПАСЕНИЕ В РЕЛИГИОЗНОМ ДИСКУРСЕ

А.А. Бувеч

Витебск, ВГУ имени П.М. Машерова

В последнее время религиозная культура находится в центре многочисленных лингвистических исследований. Активно разрабатываются термины для обозначения составляющих языка религии: *макро-* и *микромикроконцепты* религиозного дискурса, *религионимы*, *теонимы*, *библейизмы* и др. Отдельного внимания заслуживает изучение *религиозных концептов*, представляющих собой наиболее глубокую, сокровенную и трудно уловимую часть мира духовного кода культуры.

Цель данной работы – выявить особенности смыслового содержания религиозного концепта *СПАСЕНИЕ* в религиозном дискурсе.

Материал и методы. Методологическую основу исследования составили тексты религиозной тематики (библейские, святоотеческие, богословские и др.), теологические комментарии различных авторов (В. Вихлянцева, А.П. Лопухина, К.Е. Скурата, Уолтера Элвелла). Для достижения поставленной цели в работе используются методики теоконцептологического и лингвокультурологического анализа религиозных концептов.

Результаты и их обсуждение. Как указывал Д.С. Лихачев, концепты реализуют свои смыслы в рамках определенного контекста – поэтического, прозаического, научного, культурного, исторического, социального и т.п. [4, с. 280–287]. Представляя собой, многомерное, ми-